

bijenteelt

verschijnt maandelijks • jaargang 1 • nov. 1965 - 11

**maandblad van de bijenhoudersbonden a.b.t.b., i.l.t.b. en n.c.b.
en de vereniging tot bevordering der bijenteelt in nederland**

Kopen met korting

Tot 1 januari 1966 geven wij op alle bestellingen boven f 200,—

5% KORTING

en op alle bestellingen boven f 500,—

10% KORTING

Door gezamenlijk of in afdelingsverband te bestellen bespaart u niet alleen de korting, maar ook flinke bedragen aan vracht.

Voor afdelingsdepots is dit de gelegenheid om zich goedkoop te bevoorraden.

Vraagt u even een aanvullingsblad op onze prijslijst aan voordat u bestelt? Er zijn nogal wat veranderingen in gekomen!

Al onze prijzen zijn vrijblijvend.

Goede dingen

BIJENHUIS WAGENINGEN

TELEFOON 0 8370 - 2863 — GIRO 823276

Was inleveren

Wij betalen voor:

Ruwe raten ..... f 0,90 per kg.

Zegelwas ..... f 1,40 per kg.

Zuivere was ..... f 3,75 per kg.

Indien U de was opstuurt via onze afdelingsagent, nemen wij de vrachtkosten voor onze rekening.

Wij ontvangen de was bij voorkeur in de winter.

Om een goede bedrijfsvoering te verzekeren, wijzen wij er reeds NU op, dat de kans

bestaat, dat wij in het volgende zomerseizoen onze prijzen tijdelijk moeten verlagen. Wij raden U daarom aan Uw was zo spoedig mogelijk bij de afdelingsagent in te leveren. Deze kan dan de verschillende ontvangsten samenvoegen en in één zending aan ons opsturen.

Wacht niet langer! Lever nu Uw was in.

U voorkomt verlies door wasmot.

U heeft vlotter Uw geld.

U bewijst ons een dienst.

N.V. Honingzemerij „Het Zuiden”

Tel. 04106-2306 - Postbus 2 - Boxtel

BIJENTEELT

Maandblad van de Bijenhou-
dersbond van de L.L.T.B.,
de Bijenhoudersbond van de
N.C.B., de Imkersbond van de
A.B.T.B. en de Vereniging tot
bevordering der Bijenteelt in
Nederland.

*

Redactie:

P. A. M. van Dongen, Rave-
lijn 4, Steenberg en R. P.
Groenveld, Bijenhuis, Wage-
ningen (eindredacteur).

*

Redactiecommissie:

W. Assink, Enschede; J. Beyer,
Heerlen; P. L. Lammers, Oss
en H. G. Maagendans, Arnhem.

*

Adviseur:

De rijksbijenteeltconsulent

*

Advertenties en Speurbijtes:

N.V. Van Maastricht en Verhoe-
ven, Oude Kraan 16, Arnhem.

*

Verschijndag:

De eerste woensdag van de
maand.

*

Inzending kopij:

Vóór de 10e der maand.

Nieuwe leden, adreswijzigingen, abonnementen, bestuurszaken enz.:

Voor de A.B.T.B.:
Imkersbond A.B.T.B.,
Postbus 129, Arnhem.

Voor de L.L.T.B.:
Bijenhoudersbond L.L.T.B.,
Kiompstraat 21, Heerlen.

Voor de N.C.B.:
Bijenhoudersbond N.C.B.,
Spoorlaan 50, Tilburg.

Voor de Vereniging tot
Bevordering der Bijenteelt:
Bijenhuis, Wageningen.

MOEILIKHEDEN IN MEPPEL

Onze afd. Meppel en Omstre-
ken had sedert enige tijd de
beschikking over een bijenpark.
Dit is wel wat mooi gezegd,
want de aldaar geplaatste bijen-
stallen, staan op hoogten en
laagten van het vuilnis der ge-
meente Meppel. Toen deze ve-
reniging indertijd het terrein
huurde, was het een grote
wildernis, onkruid en vooral
brandnetels groeiden welig.
De leden hebben heel wat
werk verzet, voordat een deel
van het terrein enigszins ge-
schikt was. Maar het is een
plaats waar bijenstallen worden
geplaatst en waar de bezitters
der stallen tenslotte erg blij
mee waren.

Donderdagavond 9 september
kregen deze leden bericht, dat
binnen 24 uur een beslissing
diende te worden genomen
over het verplaatsen van een
deel van de bijen en stallen
naar een ander terrein.

Door omstandigheden moest de
gemeente Meppel binnen 4 da-
gen weer een terrein hebben,
waar het stadsvuil kon worden
gestort en alléén op de oude
stortplaats was nog wat ruimte.
Een storm van verontwaardig-
ing rees op toen de bijen-
houders vernamen dat zij hier-
van de dupe moesten worden,
doch aan de verhuizing was
niet te ontkomen. De volgende
dag kwam men echter tot de
conclusie dat het andere toe-
gewezen terrein ongunstig lag
voor de daarnaast gelegen
camping.

In de vakantie hebben de kam-
peerders zeker veel last van de
bijen.

En zo toog maandagmorgen
een deputatie van bestuur en
leden naar de burgemeester.
Alléén de voorzitter werd toe-
gelaten. Om kort te zijn, de
betreffende bijen en stallen
moesten weg, doch het perso-
neel van gemeente-werken heeft
alle medewerking verleend bij
de verhuizing en opbouw der
stallen op het nieuwe terrein.
Dinsdag hierop volgend is het
stadsvuil gestort, vóór de stallen
die destijds nog niet dienden te
worden verwijderd.

Zodra de gemeente kan storten
op een ander terrein wordt het
storten op het z.g. bijenpark
gestaakt.

De burgemeester heeft toege-
zegd dat dit park daarna weer
voor de bijenhouders in orde
zal worden gebracht, waarna
met volledige medewerking van
gemeentewerken de verhuizing
en heropbouw zal plaats vin-
den.

W. v. 't Land koopt à
contant tegen de hoogste
prijzen ruwe en zuivere
was, ruwe en zuivere
honing. Tevens het adres
voor uw imkersartikelen.
H O N I N G Z E M E R I J
Tel. 2607 — Barneveld

Half oktober stonden op de
oude stortplaats nog drie stal-
len, het vuilnis staat al hoger
dan deze stallen. Wij hopen,
dat het einde spoedig in 't
zicht is en dat daarna een park
zal ontstaan, dat meer aan de
eisen van een bijenpark voldoet
dan voorheen. H.J.M.

IMKERS VERTELLEN EN VRAGEN (10)

Oudere imkers beweren, dat „vroeger” de oogst van heiboning zeker was. Dat miste nooit. Wel waren er verschillen in opbrengst. Het ene jaar leverde minder, het andere weer eens zoveel meer. Geen wonder dat bijenhouders van heinde en ver naar de hei reisden. Een gepensioneerde spoorwegarbeider — nu in de tachtig — vertelde onlangs, dat aan het spoorwegstation Helenaveen in de Peel op een avond een trein, aankwam met 2800 kasten van Duitse imkers, die bij mee moest lossen. Bovendien werden er toen ook al met vrachtauto's heel wat bijenvolken aangevoerd.

*De heidevelden zijn sterk ingekrompen door ontginning tot, onder meer, bouwland. Het verdwijnen van schapenkudden, afgraven en ontwatering van hoogveengebieden worden genoemd als oorzaken van minder groei en bloei van gewone struikhei, *Calluna vulgaris*.*

Al zal de oogst van heideboning wisselvalliger en kleiner zijn, toch reizen de bijenhouders nog naar de heidevelden. Imkers leven immers altijd op hoop van meevallers.

Een drietal

imkers stonden met hun rond 35 volken op de zandhei in de luwte van een dennebos. Op gezette tijden gingen ze samen per fiets er heen om de bijen na te zien. Ze genoten dan als het dienstig weer was voor goede dracht. Dit werden ze al gewaar aan de geur van de hei. 't Was ook af te leiden aan de snelle vlucht van de bijen.

„Kijk, als leeuweriken zo groot komen ze pijlsnel naar de stand gevlogen,” zeiden ze dan. Natuurlijk werden de kasten ook geïnspecteerd op honingopslag en misschien nog voorkomende zwermplannen bij sommige volken.

Glandestiene inwoning

In een kast troffen ze tussen binnen- en buitenbak en boven het strokussen een heel mieren-nest aan. Heel veel mieren en een paar „kamers” met mierepoppen; miereëieren werden die genoemd.

Deze kast werd een meter of tien uit de rij naar voren gedragen. Kalm werden deksel en buitenbakken weggenomen en alle mieren en poppen nauwkeurig afgeveegd en verstrooid.

Daarna kreeg de kast weer haar oorspronkelijke plaats.

Het bijzonder gesprek

Nadat alle kasten aan haar

beurt van controle waren onderworpen, zetten de imkers zich heel voldaan nog een wijltje aan de greppelkant achter hun kasten.

B.v. A. te S. begon toen het gewichtig gesprek: „Deze mieren hebben eigenlijk geen schade gedaan aan de bijen. Er zaten er geen in de binnenbakken of op de raten. De bijen waren zo rustig als van andere volken. Maar ik heb eens iets gelezen, meen ik, van een mier zo groot als een wesp. Hoe werd die ook weer genoemd? Attila, Manilla, 'k weet het niet meer. . . Die mier zou de bijen erg verontrusten en er heel wat doden. 'k Heb hem nooit gezien. Ook van geen bijenhouders gehoord, dat ze hem ooit aantreffen.

Zouden zulke mieren toch bestaan en werkelijk schade veroorzaken aan bijenvolken?”

De beide collega's van B. konden er niets op antwoorden.

Ze zouden het navragen.

Mutilla europaea L.

Mieren zijn, evenals honingbijen, hommels en gewone wespen, sociale insecten. Veel werkmieren leven en werken met een of meer koninginnen (en mannetjes) samen in een nest, 'n staat. Graafwespen leven op d'r eentje; 't zijn solitaire insecten. Een rare graafwesp is het eigenaardige insect

waarvan B. iets gelezen zal hebben.

Daar is verschillend over geschreven. Enkele voorbeelden:

1. In het oktobernummer van „St. Ambrosius” jaargang 1961 haalde F. J. M. L. aan uit „Unsere Bienen” van August Ludwig, dat het een bijzondere soort mier is, die de bijentros geweldig verontrusten zou. En dat de vrouwtjes daarvan de eitjes leggen in de larven van hommels en bijen. Zodra dan de eitjes uitkomen, voeden de „jonge mieren zich met die hommelen- en bijelarven en verminderen zodoende het broednest snel.

2. Guido Sklenar noemt Mutilla in zijn boek „Mein Bienen mütterchen” bijemier.

Hij schrijft dat het Mutilla-wijfje, als het in een bijenvolk voorkomt, met een lange, krachtige angel dikwijls honderden werkbijen doodsteekt, zonder dat de bijen er iets tegen doen kunnen. De inlichtingen over de schade van de „bijemier” dankt Sklenar, zo vermeldt hij, aan Direktor L. Mamerler uit Bischofshofen, ongeveer 50 km ten Z.Z.O. van Salzburg-Stadt. In die streek komt Mutilla vaker voor. Ik belief alsnog te betwijfelen dat de bijen er niets tegen zouden doen, als Mutilla in een bijenvolk te werk zou gaan zoals Sklenar schrijft. Me dunkt dat de bijen zich fel zouden

verdedigen tegen een aanvaller, die nog kleiner is dan zij zelf. 3. In zijn „Handboek der moderne bijenteelt,” derde druk, schrijft J. W. Schotman: „Een tussenvorm tussen mieren en wespen vormen de Mutillae europaea, verwant aan de dolkwespen. Deze rovers dringen de bijenkasten des nachts binnen en laten er vele doden in achter”.

Twee andere bronnen

1. Als men van een of ander insect, dat in Nederland voorkomt, iets naders wil weten, verdient het aanbeveling ook zijn licht op te steken in „De Nederlandsche insecten” van Dr. J. Th. Oudemans. Deze schrijft heel wat meer over de Mutillen.

Hieruit maak ik een uittreksel: Mutillen zijn een insectenfamilie, die tot een grote groep behoort, die in het algemeen *graafwespen* worden genoemd. Deze hebben alle de gewoonte een levende prooi voor haar nakomelingschap op te zoeken. De prooi (insekten of insektelarven, soms spinnen) wordt met de angel gestoken. De gestoken prooi sterft gewoonlijk niet of niet spoedig. Ze blijft goed voor de consumptie. Na enige tijd vindt de uit het ei gekomen larf „de tafel gedeckt”. (Bijenhouders denken hier wellicht aan de hun bekende graafwesp bijewolf.)

De Mutillen zijn vrij sterk behaard; de wijfjes zijn ongeveuld. Van *Mutilla europaea* is bekend, dat ze meermalen in hommelnesten is aangetroffen, meer bepaald bij de hommelsoort *Bombus muscorum* L.

De wijfjes van *Mutilla* worden op de grond aangetroffen, de mannetjes op bloemen.

Het vrouwelijk exemplaar hiervan *gelijkt* op een zeer grote mier. Het is 12 tot 15 mm lang. Het gehele insect is zwart, behalve de tweede en derde ring van het borststuk die rood zijn. Het is ruig, zwart behaard.

Doch op het achterlijf heeft het drie dwarsbanden van fijne zilverglanzige haren.

Het mannetje is staalblauw in plaats van zwart en heeft iets minder rood op het borststuk. Het bezit getinte vleugels.

Mutillen hebben een lange angel, waarmee ze — zo wordt gezegd — een pijnlijke steek kunnen geven.

2. Het is mij toegestaan gegevens te ontleen aan „Het Leven der Bijen” door Gilbert Nixon, no. 514 der Prismaboeken van het Spectrum te Utrecht. Dankbaar maak ik daar nu een bescheiden gebruik van:

„De Mutillidae zijn een grote familie, ze worden soms *mierwespen* genoemd. Deze wespen behoren bijna alle thuis in de warmere en drogere delen van de wereld.

Naar het noorden toe worden ze zeldzamer en in ons land (Engeland? M.) komen slechts twee soorten voor, waarvan er één, *Mutilla europaea*, op *hommels parasiteert*.

Het bijzondere aan deze Mutillidae is, dat slechts de mannetjes vleugels hebben. De vrouwtjes, die maar weinig gelijkenis met de mannetjes vertonen, zien er eigenlijk meer uit als grote mieren.”

Dan beschrijft hij — geheel overeenkomend met Oudemans — de grillige kleurtekening van de vrouwelijke *Mutilla europaea*. „Om in de behoefte van hun nakomelingen te voorzien, lopen of krabbelen deze Mutillidae de hele dag over de hete kale zandgrond op zoek naar prooinesten. Deze Mutillen zoeken hun prooi even goed onder de larven van andere wespen, b.v. van solitaire wespen, die zelf ook weer andere insecten buitgemaakt hebben. De Mutillen vernietigen ook „wilde” bijen, ofschoon *Mutilla europaea* uitsluitend de hommels exploiteert.

Er schijnt niets bekend te zijn omtrent de methode of middelen die ze aanwendt om zich

toegang tot een hommelnest te verschaffen, maar wanneer ze er eenmaal in is, moet ze wel ruimschoots gelegenheid vinden om haar eieren precies op die plekken te leggen, waar de daaruit uitlopende larven ongestoord de larven van de hommels kunnen opeten”.

Imker, wees er gerust op, dat de bijenvolken in ons bijna overal wat natte „lage land” met zijn wisselvallig klimaat niet te lijden zullen hebben van de „mierwesp” M.e.; zelfs niet als uw bijen op de zandheide staan. P. H. Martens.

Vragenrubriek

Slinger verven.

De heer J. P. te B. vraagt of men in een slinger met gegalvaniseerde ketel honing kan slingeren en zo niet, of het dan mogelijk is de ketel van de slinger te verven. Hij noemt o.a. koude tinverf.

Antwoord: Het beste materiaal voor een honingslinger is natuurlijk roestvrij staal. Maar dat is erg duur. Aluminiumplaat is ook goed, maar moeilijk te bewerken.

Goed vertind ijzer is ook wel bruikbaar, maar dan liefst z.g. in volbad vertind. Koude tinverf is mij niet bekend. Bij alle verfsoorten kan het bindmiddel ook schade veroorzaken (geur). Loodwitverf mag helemaal niet gebruikt worden. Gegalvaniseerd ijzer kan ook schadelijk zijn doordat het zink in de honing oplost. De binnenwand van een dergelijke slinger kan echter wel bruikbaar gemaakt worden door hem goed in te smeren met vloeibare was.

Dit gaat gemakkelijk als men de buitenkant goed verhit en dan aan de binnenkant met een stuk bijenwas er overheen gaat. Dit smelt dan en de gehele slinger wordt dan van binnen met een waslaag bedekt. Daarna niet meer met kokend water uitwassen want anders smelt de laag weer weg.

DE WET VAN HET MINIMUM

Het is bekend, dat het groeiproces der levende organismen afhangt van een zeker evenwicht tussen alle factoren, die bij dat groeiproces een rol spelen. Als een of meer van deze factoren niet of onvoldoende aanwezig zijn, kunnen ook de andere hun functie niet volledig vervullen. De maximale ontwikkeling wordt bepaald door die factor, waarvan de kleinste hoeveelheid aanwezig is. Men noemt dit: de wet van het minimum. Ook onze bijenvolken zijn hieraan onderworpen.

En bijenvolk is een biologische eenheid. Alle delen zijn op elkaar ingesteld en van elkaar afhankelijk. Niets kan gemist worden zonder het gehele volk te schaden. Het is daarom van belang te weten, welke factoren de ontwikkeling van ons bijenvolk bepalen.

Zo bepaalt de volkssterkte het productievermogen van de koningin. Deze kan echter niet tot zijn recht komen, als er niet voldoende voer aanwezig is om straks de larven van voldoende voedsel te voorzien. Ook de omvang van de broedzône waarin de temperatuur op omstreeks 35° C wordt gehouden, speelt een rol. De koningin legt niet meer eitjes, dan in deze broedzône tot ontwikkeling kunnen komen. Het ligt voor de hand, dat een klein volkje geen grote broedzône op temperatuur kan houden, zodat de koningin van zo'n volkje niet tot haar maximale legprestatie kan komen. Men denkt dan soms, dat de koningin niet deugt, maar veelal zijn er andere oorzaken, die de groei van zo'n volkje belemmeren.

Zo staat b.v. de productie van larvevoedsel in nauw verband met de aanwezigheid van stuifmeel. Dit stuifmeel moet van buiten komen en kan slechts bij goed vliegweer en voldoende vliegbijen worden gehaald. Zo'n klein volkje kan slechts weinig vliegbijen afstaan, omdat er naar verhouding te veel binnen moeten blijven om in de behoefte aan warmte te voorzien. Wij kunnen hier wat helpen door zo'n volkje goed in te pakken en door het „krap op de raten" te zetten, waardoor het warmteverlies kan worden verminderd.

Verder is honing — eventueel suikeroplossing — onmisbaar om stuifmeel tot larvevoedsel om te zetten. Zo komen we tot een heel complex van factoren. Het legvermogen van de koningin wordt aan deze situatie aangepast totdat het evenwicht weer hersteld is. Pas na herstel van dit evenwicht kan slechts langzaam weer een groter legvermogen tot stand komen.

Het is dus van belang te weten *waaraan* ons volk gebrek heeft, zodat wij dit zo spoedig mogelijk kunnen herstellen. Ofschoon wij niet alle factoren in onze macht hebben, kunnen we toch veelal de ontwikkeling van onze volken op gunstige momenten wat ondersteunen. Dat is feitelijk onze imkers-taak.

Bij slechte weersomstandigheden geven we wat voer, zodat de broedverzorging kan doorgaan. Later hebben we daar profijt van door een groter aantal vliegbijen.

Het loont zeer de moeite om onze volken in het voorjaar naar de wilg te brengen. Bij normale weersomstandigheden komen ze daar spoedig over het moeilijkste punt van de voorjaarsontwikkeling heen en ze hebben dan de hele zomer een voorsprong, die vooral bij onze korte zomers van grote betekenis is.

Na de wilg neemt de paardebloem de leverantie van stuifmeel en nectar over en verder zorgt het fruit voor de rest. Goed verzorgde volken kunnen op het fruit al een honingoverschot geven. Maar pas op! Er kunnen ook zwermen komen! Daarom is het wel gewenst om na twee weken eens te gaan kijken naar eventuele moerdoppen. Breek ze dan uit, dat geeft ongeveer 9 dagen uitstel en dan kan men meestal de zwermertij thuis weer verzorgen.

De conclusie van dit artikel is, dat het zaak is alle factoren te kennen, die de groei van onze volken beheersen en op te letten of deze in de juiste verhouding aanwezig zijn. Dit vereist veel ervaring en oplettendheid. Vertrouw niet te veel op de bloei van de bekende honinggevende gewassen. Deze honingen alleen bij bepaalde weersomstandigheden. Kijk eens in uw kasten of er voldoende honing binnenkomt en haal het er dan niet meteen uit! U verstoort dan op drastische wijze het zo noodzakelijke evenwicht in uw volken, die zodoende nooit op volle productie kunnen komen, omdat zij voortdurend hun krachten moeten verspillen aan het herstel van het door u verstoorte evenwicht.

O. de Vries.

Wij kunnen U alles leveren op het gebied der **Bijenteelt**. Door eigen importen koopt U bij ons voordeliger. Vraagt onze gratis prijslijst even aan.

Ook kunnen wij U leveren voor wederverkoop voor de laagste prijzen div. soorten honing van de **allerfijnste kwaliteiten**. Vraagt hiervoor onze speciale honingprijslijst die wij U gaarne gratis toezenden.

Bijenstand H. T. van Dam & Zn.
Jubbega (Fr.) - Telefoon 05165-382

IMKERSWEEK-END OP AMBROSIUSHOEVE

Goedkoper was het, dan in Boekarest, dezelfde waar voor een onvergelykelijke prijs (behalve de taxi). 23 enthousiastelingen uit verschillende hoeken van 't land waren naar Hlivarenbeek getrokken op uitnodiging van Ir. J. Mommers om eens dieper in te gaan op zaken die ons gewoonlijk bezighouden.

Twee volle dagen kennis opdoen, ervaringen uitwisselen, discussiëren over . . . . bijen.

Tot diep in de nacht werd de slaapzaal van de jeugdherberg wakker gehouden met bijenmopjes. Gemakshalve zouden we u, om een indruk te krijgen van wat er zoal aan de orde kwam, kunnen verwijzen naar de verslagen van het internationale bijenteeltcongres. Ook hier bijna dezelfde sprekers, aangevuld door de Heer Evers die sprak over verschillende methoden om koninginnen in te voeren.

We zagen bijenfilms, konden na een inleiding van Ir. Mommers een kijkje nemen in het laboratorium, waar gedemonstreerd werd hoe de monsters bijen onderzocht worden op mijtziekte en Nosema, kregen daarna koffie van de juffrouw die we even tevoren nog bijen uit elkaar zagen plukken, doch ieder was het erover eens; 't was 'ne schône mijt.

(onder de microscoop dan wel te verstaan).

We volgden een heldere en gedegen uiteenzetting over de koninginnestof van Dr. Velthuis en ieder heeft genoteerd: Lab. voor Vergelijkende fysiologie Jan van Galenstraat 40, Utrecht.

Men is van plan de Heer Velthuis komend voorjaar te overstelpen met levende of dode koninginnen (alleen 't duurt nog zo lang eer 't weer voorjaar is).

We aanhoorden de lezing over erfelijkheid en wat daarmee samenhangt en kregen na afloop weer het veilige gevoel dat we het met ons „rioolras“, zoals de heer Mommers het uitdrukte, best getroffen hebben.

Tot slot maakten we een rondgang door de tuin van de proefbijenstand, schreven alle latijnse namen op van drachtplanten, proefden van appels en vergaarden stekjes totdat het ging lijken op een voorjaarsbeurs waar gratis soep en pap en folders verkrijgbaar waren.

Zondagmiddag vier uur was ieder het erover eens dat dit een bijzonder geslaagd week-end genoemd mocht worden, namen we afscheid van elkaar en trokken weer huiswaarts.

In de trein naar den Bosch kwamen we ook tot de conclusie dat afdeling Bunnik een zo enthousiaste zending nooit meer alleen mag laten vertrekken, want broeder Vincentius is nog moe van de verantwoording die hij deze dagen moest torsen.

Hartelijk dank aan allen die dit week-end mogelijk maakten en vooral aan de onvermoeibare Ir. Mommers, en mocht u lezer, het gevoel krijgen dat u aan zo'n week-end ook wel deel zoudt willen nemen, wilt u dan wel verbazend snel zijn met uw reacties, want we weten zeker dat voor de oproep van Ir. Mommers, komend jaar, 23 kant en klaar geschreven brieven zonder datum liggen te wachten op 't eerste teken.

Haarlem.

B. D. M. van Emmerik.

OPLEIDINGSCURSUS TOT LERAAR IN BIJENTEELT

(AANTEKENING)

Bij voldoende belangstelling zal op een nader af te spreken tijd (vermoedelijk zaterdag voor- of namiddag) een opleidingscursus Bijenteelt worden gegeven op de Proefbijenstand „Ambrosiushoeve“, nabij Tilburg.

Het is de bedoeling om in januari 1966 met de cursus aan te vangen. De duur van de cursus is ongeveer 1½ jaar (50 lessen).

De reiskosten boven f 1,25 per les, 2e klasse trein of ander openbaar vervoermiddel, worden vergoed.

De deelnemers moeten in het bezit zijn van de akte tuinbouwkunde I.o. (akte t) of de akte tuinbouwkunde I.o. (akte s) of getuigschrift tuinbouwwakonderwijzer of de akte L I of de akte L II of de akte als lerares N XXI.

Aanmeldingen in te zenden aan de Rijksbijenteeltconsulent, ir. J. F. A. M. Mommers, Bredaseweg 304, Tilburg.

IN MEMORIAM.

In 1965 verloren wij de heren *A. W. Westra v. Holthe* uit Assen en *R. Pastoor* uit Norg. Vele jaren waren zij trouwe leden van de afdeling Assen.

UIT DE JAAGKIEPS

Honderd Jaar honingslinger

Eén van de belangrijkste uitvindingen van de vorige eeuw was die van de honingslinger. Daardoor kwam de losse bouw, die omstreeks 1857 werd uitgevonden, zeer tot zijn recht.

Het was 13 september van dit jaar honderd jaar geleden dat majoor F. E. von Hruschka (1817—1888) op een Wanderversammlung te Brünn een klein model van zijn honingslinger aan de imkers vertoonde. Het bestond uit een achthoekige schijf, waarop loodrechte staafjes zaten, hierover was een net van gaas bevestigd. Het apparaat zat in een soort vat en kon door middel van een snoer rondgedraaid worden. Het was een simpel geval, maar de uitwerking op de aanwezige imkers was geweldig.

Voortaan zou het niet meer nodig zijn de raten door persen te vernietigen.

Ook op volgende vergaderingen deed v. Hruschka van zich horen en hij won menige prijs.

Hij woonde in de omgeving van Venetië toen dit nog tot Oostenrijk behoorde en trachtte zonder succes echter, de zwarte bij in Italië te importeren. Ook op ander gebied gaf hij bijdragen: zo schreef hij in 1848 in de „Nördlinger Bienenzeitung“ over „Proeven tot kunstmatige bevruchting der bijenkoningin“.

In december 1865 trad hij uit de militaire dienst en is in 1888 onder zeer armoedige omstandigheden overleden.

Eerst in 1937 is door graaf Dr. Zappi Recordati een gedenksteen in het woonhuis van v. Hruschka te Dolo aangebracht.

Wat was de aanleiding tot deze uitvinding?

Door de dichter-imker Jung Klaus kwam het volgende aardige verhaal in omloop: Op zekere dag liet v. Hruschka zijn zoontje een nog onverzegeld stuk honingraat naar zijn moeder brengen. Hij legde de raat op een bord in een gesloten handtas. Om de op de honing afkomende bijen van zich af te houden slingerde de jongen de tas om zich heen. De vader liep zijn zoontje na en was zeer verrast bij opening van de tas de onder liggende kant van de raat bijna ledig aan te treffen, terwijl de uitgeslingerde honing zich op het bord bevond.

Maar volgens Prof. Armbruster is de vinding door een andere oorzaak ontstaan. In die tijd was suiker duurder dan honing en von Hruschka, een bekwaam technicus zou getracht hebben van honing suiker te maken, waarbij hij op de gedachte van de honingslinger kwam.

(Imkerfreund 1965/8).

Koninginnerooster

Over het gebruik van dit rooster wordt in ver-

schillende landen zeer uiteenlopend geoordeeld. Overal zijn voor- en tegenstanders. De laatste beweren dat de bijen in hun werkzaamheden gehinderd worden.

In de Nordwestdeutsche Imkerzeitung 1965/6 schrijft de groot-imker K. A. Eickmeijer een artikel over het gebruik ervan.

De Duitser Hannemann heeft het uitgevonden. Het kan gebruikt worden om de honingkamer van de broedkamer te scheiden en om in bepaalde tijden het aanzetten van broed te voorkomen. In de kasten met achterbehandeling, die in Duitsland nog veel in gebruik zijn, heeft men daartoe verticale en horizontale roosters nodig. Bij bovenbehandeling is het gebruik gemakkelijker.

Ook plaatst men wel moerroosters voor het vlieg-gat voor verschillende doeleinden: In de winter voor beveiliging tegen muizen en vogels.

Bij koninginneteelt om het aanvliegen van een vreemde koningin, waardoor de doppen zouden kunnen worden afgebeten, te verhinderen.

Om het afvliegen van zwermen te voorkomen. De schrijver besluit zijn artikel met de volgende samenvatting:

1. Het rooster — op zichzelf een zegenrijk en onontbeerbaar bedrijfsmiddel — is echter niet zo ideaal als misschien velen menen; maar men heeft hiermede voor het slingeren broedvrije ramen, hetgeen een groot voordeel is. Daarom nemen wij graag kleine nadelen op de koop toe.
2. Het rooster wordt soms ook als beperking van het broednest gebruikt. Dat wordt betwist en niet algemeen toegepast. Wij moeten daarom in streken, waar een beperking ongewenst is, zoveel mogelijk het rooster niet gebruiken.

Wij komen daarbij nader tot het doel, zo veel mogelijk met slechts sterke volken te werken, deze zijn een garantie voor het succes van de bijenteelt.

Onze Zwitserse collega's hebben bezwaar tegen het gebruik van het rooster, hetgeen blijkt uit antwoorden op een gestelde vraag. Zij schrijven dat als men zorgt in de honingkamer slechts fijn werk te hebben de koningin niet naar boven trekt. Ook hier werkt men met kasten met achterbehandeling. Toch zou een Zwitserse imker voor een ander doel met voordeel een stuk rooster hebben kunnen gebruiken.

Op zijn stand zette hij op 15 en 18 mei 1964 een koninginneteelt in met 15 resp. 21 doppen. Maar deze teelt mislukte, daar een volk dat boven de teeltvolken stond, op 19 mei een nazwerm met meerdere koninginnen had gegeven. In beide

teeltvolken was een jonge koningin aangevlogen en goed aangenomen. Zij werden beide bevrucht. Indien men een stuk moerrooster voor het vlieg-gat had geplaatst had dit voorkomen kunnen worden. (Schweizerische Bzt 1965/8).

Bijen voeren

Het klaar maken van de suikerstroop voor de bijen kan op verschillende wijze plaats vinden. Men kan een oplossing maken van 1 deel water op een deel suiker, of van 1 op 2 en men denkt dan hoe minder water er in de stroop komt hoe gemakkelijker voor de bijen. Rijpe honing heeft ook niet meer dan 20% water.

Over dit onderwerp vonden wij in de Revue Française d'Apiculture 1965/2 van de hand van L. Partiot een interessante bijdrage.

Volgens deze schrijver is het watergehalte in honing van 20% alleen om deze te kunnen conserveren. Moeten de bijen de honing verwerken dan hebben zij daarbij water nodig, dat zij in de regel buiten moeten halen.

Partiot haalt de proefnemingen van de Rus Genrikh aan. Deze maakte suikerstroop van 10 tot 80% suiker en kwam tot de conclusie dat de hoeveelheid opgenomen stroop toeneemt met de verhoogde concentratie, maar de tijd nodig voor het opnemen stijgt ook en dat dit vooral het geval is met een oplossing van meer dan 60%. Geeft men tegelijkertijd verschillende oplossingen dan zullen de bijen die van meer dan 60% verlaten voor de minder sterke oplossing.

De Engelsman Simpson hield bijen in kooitjes totdat zij bijna verhongerden en voerde ze toen verschillende soorten voer als honing-vloeibaar en versuikerd, verdunde honing, suikerstroop en borstplaat. Daarna ging hij het suikergehalte in hun magen aanwezig, controleren. Hij vond dat voor elk voedsel, dat meer dan 50% suiker bevatte, de inhoud van de maag meer water bevatte dan het opgenomen voer. En dat daarentegen met voer met minder dan 50% suiker het suikergehalte groter was; een gedeelte van het water was reeds verdwenen. Anders gezegd als het geboden voer meer dan de helft suiker bevatte moesten de bijen om het te verwerken, water er aan toevoegen.

Bij een tweede proef gebruikte Simpson een observatiekast, waar de bijen voedsel met meer of minder suiker, uit verschillende bakjes konden nemen. Zodra een bij een voerbakje verliet werd de inhoud van zijn maag nagegaan.

Bijen die een honing die 19% water had, hadden opgenomen, hadden in hun maag 37 à 28% water al naar de bijen fijn versuikerde of vloeibare honing hadden opgenomen.

Bijen die een borstplaat met 18% water hadden bewerkt, was het percentage water 60% en bij bijen die zeer dikke suikerstroop hadden genuttigd had het watergehalte zich verdubbeld.

Droge suiker, dus 100% suiker, vormde in de maag een vloeistof met 31% suiker. Bij een derde proef werd een bijenvolk op lege raten gezet. 's Nachts kregen de bijen voedsel en de volgende dag werd de inhoud der cellen nagegaan. Dit werd verscheidene keren met verschillend voedsel herhaald.

Men vond dat honing met 20% water gevoerd, in de cellen 30% water bevatte. Waarschijnlijk dat tijdens het brengen in de cellen de honing nog meer water bevatte en dat er reeds water was verdampt.

Uit de verschillende proeven stelt de schrijver vast, dat, hoewel de bijen fijn versuikerde honing kunnen verwerken, het schijnt dat zij voor vaste stoffen genoodzaakt zijn evenveel of nog meer water te doen verdampen dan bij een suikerstroop met 55 à 65% suiker. Daar zij het water dat zij moeten verdampen, niet kunnen gebruiken, moeten zij water van buiten halen.

Tenslotte schijnt het dus dat de suikerstroop of honingoplossing met 50% water moet worden gemaakt, daar de inhoud van de maag dezelfde verhouding heeft.

Wanneer is een dar geslachtsrijp ?

Door de gedurige toename van het sperma neemt het gewicht van het geslachts-orgaan van een dar vanaf de eerste dag toe en op de 9e dag is het zaadzakje vol en dus de dar geslachtsrijp. Waargenomen is dat ruim 78% van alle darren van de 9e tot de 12e levensdag oriëntatie-vluchten hielden, de rest later. Door gunstig weer neemt het aantal vluchten toe, hetgeen ook het geval is met de geslachtsdrift, deze werd het sterkst waargenomen bij darren die 22 à 23 dagen oud waren. Hiermede moet men op bevruchtungsstations rekening houden.

(Door de Swd. Imker 1965/6 overgenomen uit Vcelarstvia 1963/7).

Varia

Cijfers uit Amerika. Een deskundige op het gebied van insecten heeft uitgerekend, dat er in Amerika genoeg bijen zijn om elke Amerikaan een bijenkorf met een half miljoen (??) bijen te laten houden.

Om een pond honing te verzamelen vliegt een bij „met genoeg“ een afstand gelijk aan twee keer de omtrek van de aarde. (PS. 1965 21/8).

Het bericht is wel Amerikaans: een bijenvolk van 500.000 bijen voor elk der 195 miljoen inwoners van de V.S. ???

Tibet. De Tibetanen mogen van de bijen geen honing oogsten, daar hun geloof verbiedt dieren hun voedsel te ontnemen. Maar ook hier zijn de wetten gemaakt om ontdoken te worden. De Tibetanen laten hun burens, de Napalezen, daarom de honing oogsten, die daarvoor een kleine vergoeding krijgen. (Schw. Bzt 1965/4). Jékavé.

BIJENTEELT *in vroeger jaren* (VIII)

Ik sprak u reeds over de bijen als onderwerp van belastingheffing in Gelderland. Dat was trouwens niet alleen in Gelderland zo, ook Utrecht had een „Placaet en Ordonnantie van de Ed. Mogende Heeren Staten 's Lands van Utrecht op het vertienden van Lammeren, Bijen ende Baggelen” en ook een voorschrift inhoudende: „Ordre en Regule, waarna de bijeluyden haar in 't setten ende verplaatsen van hare immen en bijen sullen hebben te reguleren” (1614) Natuurlijk was ook honing en was een dankbaar artikel in verband met de belastingheffing en pachtbetalingen.

Ook in ons land zijn daaromtrent nog wel gegevens terug te vinden. In de *Verslagen en Mededelingen van Overijssels Recht en Geschiedenis* — 2de stuk 1862. blz. 98 staat dat het Wardener Hebe-register reeds 799 boerderijen vermeldt die voor hun pacht kruiken honing moesten leveren. Merkwaardig is dat uit het inkomstenregister van het klooster Warden blijkt dat een zelfde aantal mensen later minder honing behoefde te leveren, wat kan wijzen op een teruggang van de honingopbrengsten, waarover ik nog het een en ander hoop te zeggen. De belastingen werden later in geld voldaan, maar de plicht tot levering van was, voornamelijk voor de gronden in kerkelijk bezit, is nog lang blijven bestaan.

Ook boeten werden dikwijls in de vorm van levering van was opgelegd. In *Uit het archief der Marke van Holten* (J. de Graaf, 1918) vinden wij bijvoorbeeld dat men in 1499 op vastgestelde tijden geen schapen of andere beesten op de enk

mocht laten. De straf, die hiertegen was bedreigd, was „een tonne biers den erfgenamen ende de H. Kercke een pond wasses”. Erfgenamen zijn in dit verband natuurlijk niet zij die recht op een erfenis hebben, maar zij die het recht van gebruik hadden van de gemeenschappelijke gronden, te vergelijken met de Erfgooiers in het midden van het land. Waarschijnlijk om de dalende opbrengsten tegen te gaan, bevatten deze Merkeboeken dan ook al in het midden van de 15de eeuw bepalingen om de vreemde imkers te weren. En ook de boeren mochten geen volken van vreemden bij huis zetten. Men was er zich dus toen al wel van bewust, dat het mogelijk is een drachtgebied te zwaar met bijenvolken te bezetten. Bepalingen hieromtrent kunt u vinden in het eerder aangehaalde boek van J. de Graaf en in *Merkerechten*, uitgave van Overijssels Recht en Geschiedenis, waarin gegevens zijn opgenomen uit de Merkeboeken van Dalmsholt, Varsen en de Lutte. Al

★

**Een lusthof
in vroeger jaren,
een eldorado
voor
de bijen**

★

De bezigheden van de imker, naar Petrus de Crescentiis (1602)

deze voorschriften verdwenen bij de Franse overheersing door de invoering van het Franse recht hier te lande. De Franse wetgeving bevatte in de *Code Rural* nog wel enkele bepalingen over de imkerij. Deze *Code Rural* is hier van kracht geweest van 1820 tot 1886. Toen in 1886 het huidige wetboek van strafrecht in werking trad verviel de *Code Rural* en de daarin voorkomende bepalingen over de bijenhouderij werden niet naar andere wetten overgebracht, een bewijs dat de bijenhouderij toen al van weinig betekenis meer was. Tot slot van het praatje over het recht een vermakelijke geschiedenis met een minder vermakelijk slot. Het verhaal kunt u vinden in het *Algemeen Nederlandsch Politieweekblad* nr. 365 van december 1922. In 1916 wilden twee rijksveldwachters in een Gelders dorp een man arres-

teren. Zij pakten de man beet, maar deze verzette zich en kwam met een van de veldwachters op de grond te liggen. Inmiddels kwam de vrouw van de aangehoudene haar man te hulp. Zij liep naar de bijenstal en schudde aan de korven, zodat de bijen er met zwermen uitkwamen. De bijen vloegen op de veldwachters toe en staken dezen danig.

De veldwachter, die zijn arrestant nog steeds had vastgehouden, moest deze tengevolge van de bijensteken, die hem veel pijn deden, loslaten. Het minder vermakelijke slot was voor de vrouw, die zo vaardig de bijen als ontzettingstroepen had gemobiliseerd. Zij werd bij vonnis van de Arrondissementsrechtbank te Arnhem veroordeeld tot een maand gevangenisstraf wegens het opzettelijk behulpzaam zijn bij wederspanningheid.

GEWELDIG!

Dit apparaat verschaft ons volkomen voldoening, precies zoals wij verwachtten, het is zeer goed afgewerkt en bewijst ons grote diensten. (uittreksel uit een brief van een van onze afnemers)

Zo beoordelen en prijzen onze afnemers eenstemmig:

DE HONINGVERWARMER AMI-API GEPATENTEERD (SGDG)

De AMI-API verlicht Uw werk, het is een hygiënisch procedé en Uw honing wordt nooit te warm (automatische regeling) 6 verwisselbare verwarmingsroosters van verschillende grootte.

Prijs per compleet apparaat Hfl. 126,- franko huis.

Als het apparaat U niet bevalt, kunt U het binnen 8 dagen weer teruggeven.

Société GEB0, Rue Jacques Peirotes 67, Strasbourg, Tél. 34.41.55

Practische actualiteiten

Het valt niet mee op deze tijd nog praktische en tevens actuele onderwerpen te vinden, die de moeite waard zijn besproken te worden. De bijen zijn nu ingewinterd en in rust; ze vragen niet meer dan wat belangstelling voor storingen van buiten af. We hebben er geen behoefte aan het traditionele muizen-mezen-praatje te herhalen en u te wijzen op het nut van het lezen van boeken en het bezoeken van vergaderingen. We wilden deze maand de gelegenheid eens benutten u te wijzen op een belangrijke dracht, die — voor velen onbekend — beter benut zou kunnen worden.

De laatste troef: Zeeaster

De imkers in Zuid-West-Nederland hebben met de laatste troef van het jaar, de Zeeaster, een flinke slag binnengehaald. De koude zomer 1965, die de verwachtingen tot nihil reduceerde, heeft nog een gunstige wending genomen. Op sommige plaatsen profiteerden daarvan de bezoekers van Heide en Lamsoren, het meest echter de reizenden naar de schorren in Zeeland en West-Brabant. De oogst is sinds mensenheugenis niet zó groot geweest. Persoonlijk noteerden we een opbrengst van ruim 800 pond van 12 honing- en 7 reservevolken. 75 pond per kast was geen zeldzaamheid. (Eigenlijk mag niet anders verwacht worden van iemand, die gewend is anderen de les te lezen.) Onze méér genoemde „Dordse Korf” kon door de Brabantse aspirant-kampioen Jan de Jong niet getild worden. Wél merkte hij niet, dat de korf aan de standplaats vast zat, maar de bascule wees toch 14 dagen na de dracht nog een gewicht aan van 60 pond (zonder stand). De honing zit daarbij tot op de plank.

Enorme drachtvelden

Deze bevinden zich op de schorren in Zeeland en West-Brabant en mogelijk op andere plaatsen in het noorden.

Velden van honderden ha. zijn geen zeldzaamheid. Imkers in de naaste omgeving hebben er dikwijls geen erg in, dat de honing op enkele kilometers afstand voor het opscheppen ligt.

De Zeeaster

Het is een geel tot lichtblauw gekleurde bloem, die wel wat lijkt op onze herfstasters. Ze wordt meer dan een meter hoog en na de bloei vertonen zich talrijke pluizen. Voor zover mijn ervaringen reiken, geeft ze honing onder vrijwel alle omstandigheden. Dit jaar was er op een dag, bij 11 tot 14 graden, een enorme dracht. In 1963 was de opbrengst ca. 25 pond en in 1964 ca. 20 pond per kast. Hierbij dient opgemerkt, dat de volken toen vrij zwak waren. Er hoefde de laatste drie jaren na het slingeren niet meer dan 5 kg suiker gevoerd te worden. Kastten met voldoende ruimte kwamen op 5 oktober terug met 3 tot 8 ramen broed. Eén

volk had zelfs 8 ramen broed in de onderbak en 4 in de bovenbak. De volksterkte loopt zeker niet achteruit. Zo vergeleken is de heidedracht maar een armzalig gedoetje en voor de bijen funest. Geen broed en bijen bij thuiskomst en dikwijls geen honing. Sinds het bezoeken van de Zeeaster worden in het voorjaar vrijwel geen Nosema-verschijnselen waargenomen, terwijl die in de voorafgaande 10 jaren soms ernstig en soms zelfs fataal waren.

Bezwaren

De Zeeasterdracht is echter ook niet geheel zonder bezwaren. De honing schijnt als wintervoer niet zonder gevaren, hoewel we in de praktijk daarvan niets nadeligs hebben ontdekt. Veiligheidshalve voeren we 5 kg suiker bij. De dracht is erg laat. Ze begint rond 1 september en kan tot half oktober aanhouden. Voor hen, die dan nog suiker moeten bijvoeren, is het wel kort dag. Zelfs dit jaar met hoge dagtemperaturen viel het bij sommigen niet mee de suiker op te laten nemen. Persoonlijk hadden we slechts met 1 volk moeite, collega's hadden met alle volken last. In 1964 zijn we zelf ook met infrarode lampen en verwarmingsapparaten bezig geweest om alle suiker opgenomen te krijgen. Dit gebeurde zonder resultaat, maar gelukkig ook zonder nadelige gevolgen. De volken waren in het voorjaar prima en op het oog ziektevrij. Het lijkt ons echter, dat het hangen van lege geslingerde ramen in het broednest de opname van de suiker bevordert. Dit moet wél met gepaste voorzichtigheid gebeuren.

Geurtje

Een ander bezwaar(tje) is het minder aangenaam geurtje en soms wel geur, dat aan de honing zit. Deze geur gaat er echter na enige tijd af. Vooral als men de honing warm weg zet en regelmatig roert, blijft er vrijwel niets van over. De smaak en de kleur, alsmede de wijze van kristalliseren zijn prima en allen, die hem eenmaal ontvangen hebben komen er op terug. In vloeibare toestand vind ik hem persoonlijk fijner dan zomerhoning. De geur lijkt samen te hangen met het zoutgehalte van de bodem. Hoe zouter deze is hoe sterker de geur.

In 1963 was deze geur bijna ondragelijk; in 1964 en 1965 bijna niet te bespeuren. Hebben de schorren door een hoge vloed onder water gestaan, dan schijnt het met de dracht gedaan te zijn.

Reizen

Gezien de enorme oppervlakten zouden veel méér imkers deze dracht kunnen bereizen. Waarom wél naar het Koolzaad en niet naar de Zeeaster. Een moeilijkheid is het plaatsen van de volken. Op de schorren is het meestal niet mogelijk vanwege het gevaar van hoge vloed. Op de dijken, zal dikwijls niet mogelijk zijn, of niet worden toegestaan. Bovendien kan de wind hier funest werken. Men is dus aangewezen op boerenerven of boerenland. Aangezien de boeren er zelf weinig profijt van trekken en de bijen bij deze dracht niet altijd even vriendelijk zijn voor imker en gastheer, kan dit wel eens bezwaren geven. Wie echter wil, vindt allicht een weg.

Tips

Het zou niet slecht zijn, dat we eens gegevens ontvangen over drachtgebieden. We moeten er dan wel overheen stappen, dat we anderen laten mee profiteren van onze vondst, hetgeen niet altijd een goede eigenschap van imkers is.

In natte jaren en bij weinig hoge vloed schijnt het aantal planten op dezelfde oppervlakte wel 4 tot 5 maal zo groot te kunnen zijn. Aan de zeeasterdracht in september gaat de dracht van de Lamsoren vooraf (augustus). Imkers, die de heide niet kunnen bereizen, zouden hier een ander uiterste, maar een goede dracht kunnen vinden.

Uitdrukkelijk vermelden we nog, dat deze ervaringen de laatste drie jaren zijn opgedaan. Voor opmerkingen houden we ons aanbevolen.

Pam.

EERSTE LUSTRUM BRABANTSE BEDRIJFS- WEDSTRIJDEN

*J. v. d. Wijst uit Zeeland (N.Br.)
voor de derde maal kampioen
en definitief bezitter van de wisselbeker.*

In Brabant kent men reeds vijf jaren de gewestelijke bedrijfswedstrijden, waaraan ca. 15 afdelingen deelnemen. Bij de afdeling, die een bedrijfswedstrijd organiseert, wordt door een plaatselijke jury 3 à 4 maal in de zomer de stand gekeurd. Gelet wordt daarbij op: Stand en omgeving, aanplant van stuifmeel en honingplanten, toestand van de kasten, raten en materiaal, volksterkte, bedrijfsmethode, aanwezig voer en eventueel gemaakte fouten. Tevens wordt advies gegeven, hetgeen voor beginners, maar ook voor gevorderden zeer nuttig kan zijn. Op deze wijze ontstaat de plaatselijke kampioen. Wanneer een afdeling drie jaren deze wedstrijd heeft gehouden, kan de „sterkste man” van de afdeling deelnemen aan de provinciale kampioenschappen. De Brabantse kampioen wordt een wisselbeker uitgereikt, die na drie maal achtereenvolgens te zijn, definitief bezit wordt. Met steeds groter enthousiasme wordt de strijd in Brabant gestreden. De verbeteringen, die aan stallen, kasten en bedrijfsmethoden worden aangebracht zijn enorm.

Andere gewesten zouden we in overweging willen geven ook deze wedstrijden eens ter hand te nemen, om leven te brengen in de dooie brouwerij. We kunnen u verzekeren, dat deze wedstrijden de

*Jan van der Wijst uit Zeeland (N.Br.)
met de kampioensbeker*

activiteit in de afdeling sterk kunnen verhogen. Mocht er belangstelling voor bestaan, dan zouden we de richtlijnen kunnen publiceren. Mogelijk komen we dan nog eens tot een nationale kampioen.

De Erelijst

Kampioen 1961 A. v. d. Nieuwelaar, Haaren.
1962 M. Pepers, Tilburg.
1963 t/m 1965 J. v. d. Wijst,
Zeeland (N.-Br.).

Over 5 jaren behaalde v. d. Wijst 349 punten van de 400.

Met enige chauvinistische trots kan ik niet nalaten te vermelden, dat naast deze definitieve kampioen, Jan de Jong uit Steenberghe de enige deelnemer is, die 5 jaren lang stevig partij heeft gegeven en 339 punten behaalde. Zo gerekend bezet hij de tweede plaats.

Jan van der Wijst gehuldigd

Het is hartverwarmend te zien, hoe de hele Zeelandse dorpsgemeenschap met de imkers meeleeft. De kampioen werd ingehaald of het een lid van het Koninklijk Huis betrof.

De secretaris A. v. d. Berg bericht het volgende: Zaterdag 18 september togen onze imkers met hun vrouwen — 30 in getal — opgewekt en gonzend als een bijenzwerm, naar de grote imkersdag te Grubbenvorst. Daar werd tegen het middaguur de uitslag bekend gemaakt van de grote bedrijfswedstrijd, die onder de brabantse imkers werd gehouden.

De spanning zat er in, vooral, toen de heer Lammers, de voorzitter van de Brabantse Bond, de 10 beste imkers bekend maakte, van onder af aan te beginnen. Vooral bij de laatste drie! „Zou hij het halen?“ ging het bij onze imkers. Maar gelukkig, onze Jan was voor de derde maal kampioen en dus definitief in het bezit van de beker. Al spoedig was dit heugelijke nieuws tot in alle hoeken van Zeeland doorgedrongen en werd alles op alles gezet om hem een passende ontvangst te bereiden. Om ongeveer half negen, toen we in Zeeland arriveerden, werden we opgewacht door de Harmonie Zeelandia en haar drumband. Tevens was er een praalwagen, met een zeer grote korf (zie foto). Bij aankomst in Café „t Centrum“ werd de kampioen opgewacht door Burgemeester Verheyen, het Gemeentebestuur en het Bestuur van de Tuinbouwbond. Door de voorzitter van de Bijenhoudersbond werd een welkomstwoord gesproken tot allen, maar vooral tot de kampioen, die deze prestatie had geleverd, hetgeen tevens een grote stimulans was voor de collega-imkers.

De Burgemeester sprak er zijn voldoening over uit, dat Jan nu voor de derde maal de beker mee naar Zeeland bracht. Namens de gehele Zeelandse gemeenschap bood hij hem een prachtige bak met planten aan. De plaatselijke afdeling offereerde Jan

een rookstandaard en zijn vrouw een mooi boeket anjers. De naburige afdeling Mill, die altijd met Zeeland samen reist, verraste de kampioen met een artistiek bloemstuk.

De avond werd verder gezellig onder afwisselende muziek doorgebracht. Om 12 uur trokken de koninginnen met haar gevolg huiswaarts, steeds gonzend, om niet de verkeerde korf binnen te vliegen. Het was door de samenwerking van de Zeelandse gemeenschap voor onze bijenhouders een gezellig en hartelijk besluit van een grote dag, die niet gauw vergeten wordt.

Wij geloven, dat het actieve bestuur van de afdeling Zeeland in feite de basis gelegd heeft voor al deze successen. Daarvoor steken we ze graag een grote pluim op hun hoed. Ware het overal zó, dan zou de achteruitgang snel tot staan worden gebracht. Vandaar, dat we aan dit festijn wat meer aandacht besteden dan normaal het geval kan zijn..... tot navolging! Pam.

Korte berichten

KORT VERSLAG van de 57e Honing- en Bijenmarkt te Eerbeek, gehouden op 25 september 1965.

Ondanks alle pessimisme van de organisatoren was er een flinke aanvoer van honing zowel als van bijenvolken. Onder haast zomerse temperatuur was het weer een gezellige drukte. Het Eerbeekse fanfarecorps „De Eendracht“ verleende weer haar gewaardeerde medewerking en gaf 's middags een concert met vele pittige marsen.

Aanvoer: Door 24 personen werd totaal aangevoerd 980 kg heideraathoning en 2260 flacons zomer- en heidehoning. Verder brachten 10 inzenders 10 kastvolken en 45 korfvolken aan de markt.

De Jury: Deze bestond uit de heren van Aarst uit Wageningen, Dekker uit Brummen, Maagendans uit Arnhem en Verhoeven uit Beekbergen.

Handel en prijzen: Vooral vóór de middag was het aantal honingkopers groot. Als vanouds was er zeer veel vraag naar heideraathoning en heidehoning in flacons. Voor de 1ste soort heideraathoning werd gemiddeld een prijs betaald van f 4,50 per pond. Heideslingerhoning f 3,25 per flacon en bloemhoning van f 1,75 tot f 2,25 per flacon.

De prijzen van korfvolken varieerden van f 15,— tot f 25,—. Van kastvolken zijn geen prijzen bekend.

1ste Prijswinnaars: De wisselbeker van de Eerbeekse honingmarkt werd met lof toegekend aan de heer Aardema Sr. uit Ureterp.

Grootste inzending raathoning Aardema uit Ureterp. Grootste inzending honing in flacons, Schwieters uit Dedemsvaart.

De mooiste heideraathoning, Aardema uit Ureterp. De mooiste heidehoning in flacon, Kraai uit Wageningen.

De mooiste zomerhoning in flacon, Schwieters uit Dedemsvaart.

Grootste aanvoer van bijenvolken, A. van Reen uit Eerbeek.

Beste korfvolk, Jacobs uit Oosterbeek.

Prijzen voor kastvolken zijn niet toegekend.

A. H. Verbeek, secr. afd. Eerbeek.

AANGEBODEN :

Bijenteeltcursus

door A. S. Planting

Inhoud: omvang, direct en indirect nut; lichaamsbouw (uitwendig en inwendig); de drie seksen; voortplanting; van ei tot bij; arbeidsverdeling; wasproductie; ratenbouw; bijenwoningen; vaste en losse bouw; het volk; het zwermen; kunstzwermen; zwermverhindering en -beperking korf- en kasteelt; scheppen en huisvesten; het afgezwermde volk; voor- en nazwerm; de bijenweide; bijen als kruisbestuivers; bijenteelt en fruitteelt; bijenstallen; het inwinteren; de winterrust; het uitwinteren; voederen; rassen; rasverbetering; koninginnteelt; darrenteelt; ziekten en vijanden; het roven; het reizen; honing; was; kunstraatfabricage; boekhouding in de bijenteelt.

Deze cursus bestaat uit niet minder dan 22 lessen in boekdruk, formaat 21 x 15 cm.

Zolang de voorraad strekt kunt u deze cursus bestellen. De prijs bedraagt slechts f 5,—.

Leidsche Onderwijsinstellingen, Zijlsingel/Oosterkerkstraat, Leiden
Telefoon (01710) 3 18 44

De beste korf van de markt!

De „Dordtse Korf” op 1 juni, nadat hem een ondergeplaatste broedkamer, die hij geheel met broed gevuld had, was ontnomen, en tweemaal was afgevlogen. U ziet, dat het op de markt in Dordrecht goed kopen is!

SPEURBIJTJES

Tarief: tot 20 woorden f 2,50, elke 4 woorden meer f 0,50. Bij vooruitbetaling te voldoen op gironummer 873335 t.n.v. Drukkerij Maastricht en Verhoeven te Arnhem, met vermelding „Speurbijtjes“. Inzendtermijn: vóór de 10e van de maand. Opgegeven „Speurbijtjes“ waarvan de betaling nog niet is ontvangen zullen niet worden geplaatst.

TE KOOP GEVRAAGD: Gebruikte bijenkorven, zes-raams kastjes en verzendkistjes voor zwermen. Tevens vragen wij te koop een twee- of drie-raams honingslinger. Bijenstand „De Bijenkorf“, Faas Eliaslaan 10, Baarn. Telefoon 02954-4266.

TE KOOP: Lindehoning, nieuwe oogst, à f 2,20 per kg; Klaverhoning (wit) à f 2,— per kg; Boekweithoning à f 1,85 per kg; Acaclahoning à f 2,80 per kg; Fruithoning à f 2,40 per kg; in bussen van 25 kg. Levering franko huis. Bijenstand „De Bijenkorf“, Faas Eliaslaan 10, Baarn, Telefoon 02954-4266.

TE KOOP GEVRAAGD: Alle soorten Bijenvolken, zowel korven als kasten en alle bijenteeltbenodigdheden, tegen contante betaling, en aan huis afgehaald. Bijenstand „De Bijenkorf“, Faas Eliaslaan 10, Baarn, Telefoon 02954-4266.

TE KOOP AANGEBODEN: Lege Bijenkasten en -korven, losse randen, roosters, raampjes, en wat er verder nodig is op bijenteeltgebied. Alles in prima staat. Bijenstand „De Bijenkorf“, Faas Eliaslaan 10, Baarn.

HONING MET EERSTE PRIJZEN BEKROOND. U koopt dus bij ons de allerbeste kwaliteit Klaverhoning f 2,—; Fruithoning f 2,20, nieuwe oogst, Lindehoning f 2,25 per kg. Minimum afname 25 kg. Verzending franko. Zeer speciale aanbieding: Als U bij ons honing koopt, leveren wij U honingflacons met deksel voor 9 cent, niet franko, Bijenpark Brulleman, Breukelen, Zandpad 42a, Tel. 03462-303. Van ouds bekend. Verzending ook naar België mogelijk.

GEVRAAGD: 2- en 3-raams honingslingers en spaarkasten. Bijenpark Brulleman, Zandpad 42a, Breukelen. Telefoon 03462-303.

GEVRAAGD: 2- of 3-raams honingslinger. Faas Eliaslaan 10, Baarn. Telefoon 02954-4266.

GRATIS PROEFNUMMER Maandblad Vlaamse Bijentelersbond. Aanvragen bij E. Weckers, Predikherenhoevenstraat 27, Reet (België). Postrekening 871430. Abonnementsprijs 150 Belg. Fr.

GEVRAAGD: Bijenvolken, in kasten en korven, worden tegen contante betaling aan huis afgehaald. Het van ouds bekende adres om zaken mee te doen: Bijenpark Brulleman, Breukelen. Telefoon 03462-303.

TE KOOP: Nog diverse soorten honing van de fijnste kwaliteit. Vraagt prijsopgave. Bijenstand H. T. van Dam & Zn., Jubbega.

TE KOOP: Alles wat voor en bij een bij nodig is. Simplex-kasten, enkel- en dubbelwandig; spaarkasten en V.S.-kastjes, alle in prima staat, met ramen en rooster; uitgeb. broed- en honingramen, ramen, bijenkappen, slingers, observatiekasten, enz. Bijenpark Brulleman, Breukelen, Zandpad 42a. Telefoon 03462-303. Van ouds bekend.

TE KOOP: prima bijenvolken op zes ramen, in Simplex-kasten en korven. Alles onder volle garantie. Het van ouds bekende adres: Bijenpark Brulleman, Breukelen, Zandpad 42a. Telefoon 03462-303.

TE KOOP: gebruikte bijenkorven zonder gebreken; nieuwe zwermkiespen; vliechtriet, enz. Bijenpark Brulleman, Breukelen. Telefoon 03462-303.

Echte hennep Honing- en Waserspoecken, 1 meter bij 1,25 meter. O. J. van der Baan, touwslagerij sinds 1633, Drachten. Telefoon 05120-2004.

AANGEBODEN: Honingbusjes van 2½ kg à 95 cent per stuk. Luxe plateelbijenkorfjes à f 1,35 (in doosjes van 6 stuks). Bijenstand „De Bijenkorf“, Faas Eliaslaan 10, Baarn.

GEVRAAGD: Een observatiekast en alle soorten inländse honing. Bijenstand „De Bijenkorf“, Faas Eliaslaan 10, Baarn.

WIJ ZOEKEN een korfvlechter die voor ons een 50 nieuwe korven kan vlechten. Opgave, met prijs, aan: Bijenstand „De Bijenkorf“, Faas Eliaslaan 10, Baarn.

GEVRAAGD: Ruwe bijenwas f 1,20 en Zuivere was f 4,40 per kg. Bijenpark Brulleman, Zandpad 42a, Breukelen. Telefoon 03462-303.

AANGEBODEN: Honingslinger, 3-raams met wormwiel-aandrijving, vrijloop, rem, aftapkraan en stevig ijzeren onderstel. Pracht slinger. Splinternieuw. f 155,—. Ook voor 5 december hebben wij leuke aanbiedingen. Bijenpark Brulleman, Zandpad 42a, Breukelen. Telefoon 03462-303.

TE KOOP GEVRAAGD: Onderdelen van Spaarkasten (afkomstig v. Bijenhuis), zoals broedbakken zonder bodem, dekpl., roosters. Brieven: J. Spaans, Willem de Zwijgerlaan 7, Putten (Gld.).

KORTE BERICHTEN

HOOFDBESTUUR „WAGENINGEN“.

De heren R. H. Geskes (groep Groningen), J. Frens (groep Overijssel West) en B. Th. Kinkelaar (groep Betuwe) zijn herkozen als lid van het hoofdbestuur. In de vacature Timmermans (groep Drente) werd gekozen de heer P. Wijchman te Assen en in de vacature A. H. van den Berg (groep Noord Holland) de heer F. F. van Pinxteren te Ouderkerk aan de Amstel.

De nieuwe hoofdbestuurders treden op 1 januari in functie.

ONZE IMKERSAGENDA.

Kring Oss.

De afd. Heesch houdt donderdag 11 november haar najaarsvergadering in het instructielokaal aan de Hoogstraat. Aanvang 20.00 uur. Leden van de Kring Oss zijn hierbij ook uitgenodigd.

IN MEMORIAM E. G. LICHT

Op woensdag 22 september overleed na een kortstondige ziekte ons lid, en oud-bestuurslid, de heer E. G. Licht. Voor onze vereniging, maar in het bijzonder voor de afdeling Dordrecht, betekent dit een zeer groot verlies.

Gedurende vele jaren als bestuurslid, maar ook daarna met dezelfde activiteit voortgaande, heeft de heer Licht heel veel gedaan voor onze bijenteelt. Op zijn initiatief en onder zijn energieke leiding werd in 1939 de Dordtse Bijenmarkt opgericht, waarvan hij elk jaar weer opnieuw de organisatie ter hand nam, waardoor Dordrecht onder de Nederlandse bijenmarkten een steeds grotere bekendheid verwierf. De Imkersdag 1950, welke in Dordrecht werd gehouden, werd onder zijn talentvolle leiding tot een groot succes, welke dag door hen die hieraan deelnamen, niet zal worden vergeten. Ook in de strijd met de komkommertelers stond hij vooraan op de bres ter verdediging van de belangen der bijenhouders en heeft onze afdeling veel aan zijn doortastend optreden te danken! Gaarne zou ik wat meer woorden willen wijden aan de nagedachtenis van hem, die vrijwel nooit op onze vergaderingen ontbrak, maar het is mij helaas niet toegestaan meer ruimte hiervoor in beslag te nemen. Zijn nagedachtenis zal bij ons in hoge ere blijven. Een trouw en zeer actief lid, maar bovendien een goede vriend van ons, is heengegaan. Wij zullen hem nimmer vergeten. Moge hij rusten in vrede.

A. de Groot.